

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

RPO - 707225 - I/12/KK

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00

Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, dnia *27. VIII. 2012.*

Pan Jarosław Gowin

Minister Sprawiedliwości

al. Ujazdowskie 11

00 - 950 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

Zapewnianie osobom z niepełnosprawnościami równych z innymi obywatelami praw w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym jest jednym z podstawowych obowiązków państwa, wynikającym z zasady sprawiedliwości społecznej. Dlatego moją szczególną uwagę zwróciła sprawa, z którą zwróciła się do mnie osoba z niepełnosprawnością podnosząc problem faktycznej dyskryminacji wynikającej z braku regulacji umożliwiających dostosowanie formy egzaminu radcowskiego do jej indywidualnych potrzeb. Zagadnienie to należy rozpatrywać w kontekście wszystkich egzaminów zarówno wstępnych, jak i kończących aplikację ogólną, adwokacką radcowską i notarialną w których nie przewidziano rozwiązań dostosowujących ich formę do potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Rozwiązania takie nie są również przewidziane podczas egzaminów na tłumaczy przysięgłych. Przebieg poszczególnych egzaminów regulują odpowiednie przepisy ustaw i rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości.

Stosownie do postanowień art. 27 Konwencji Narodów Zjednoczonych z dnia 13 grudnia 2006 r. o Prawach Osób Niepełnosprawnych, państwo ma obowiązek zapewnić prawo osób niepełnosprawnych do pracy na równych zasadach z innymi obywatelami, w tym prawo do utrzymywania się z pracy wybranej przez siebie. Brak regulacji dostosowujących formę poszczególnych egzaminów do potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności należy uznać za niezgodny z Konwencją. Moim zdaniem taki stan jest też niezgodny z zasadą równości, określoną w art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

a także z art. 65 Konstytucji RP, zapewniającym każdemu wolność wyboru i wykonywania zawodu, ponieważ brak regulacji dotyczących osób z niepełnosprawnościami skutkuje brakiem możliwości zdawania przez nie tych egzaminów albo znacznie je utrudnia.

Obecna regulacja powoduje sytuacje, w których osoby z niepełnosprawnością nie są w stanie uzyskać pozytywnego wyniku na egzaminie nie z powodu braku wiedzy, ale np. zbyt krótkiego czasu jego trwania. Trzeba zauważyć, iż w przypadku osób z pewnymi rodzajami niepełnosprawności (np. oczopląs) zapoznanie się z treścią przypadku egzaminacyjnego trwa znacznie dłużej niż w przypadku innych kandydatów. W innych przypadkach, przystępujący do egzaminu może, np. wskutek niepełnosprawności rąk, pisać znacznie wolniej od innych kandydatów. W mojej ocenie regulacje nieuwzględniające tego faktu są dyskryminujące dla osób z niepełnosprawnościami. Należy przy tym zauważyć, iż rozwiązania pozwalające na dostosowanie egzaminu do potrzeb wynikających z stopnia i rodzaju niepełnosprawności danej osoby, m. in. wydłużenie czasu egzaminacyjnego, są zawarte w przepisach regulujących przebieg egzaminów maturalnego (§ 59 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych).

Rzecznikowi znana jest sytuacja w której brak w obowiązujących przepisach precyzyjnych zasad zdawania egzaminów przez osoby niewidome spowodował różnicę zdań między jedną z niewidomych osób przystępujących do egzaminu wstępnego a komisją co do przebiegu tego egzaminu. Można zadać pytanie o to, jakby rozstrzygnięto kwestie zdawania egzaminów przez osobę nie mogącą pisać ręcznie. Nie ulega wątpliwości, iż we wszystkich tych przypadkach osoby te powinny mieć możliwość wykazania swojej wiedzy w taki sposób, żeby ich niepełnosprawność nie wpływała na wynik egzaminu.

Forma egzaminu powinna być dostosowana do stopnia i rodzaju niepełnosprawności osoby do niego przystępującej. Regulacja w tej materii powinna być kompleksowa i uwzględniać możliwość wydłużenia czasu egzaminu, alternatywne formy zapoznawania się z treścią pytań i kasusów, a także sposób udzielania odpowiedzi przez osoby nie mogące pisać.

W demokratycznym państwie prawa rzeczą niezmiernie ważną jest, żeby dostęp do takich zawodów jak: sędzia, prokurator, adwokat, radca prawny, notariusz, tłumacz

przysięgi był równy dla wszystkich obywateli. Wydaje się, iż czas ratyfikacji Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych jest bardzo dobrym momentem na wprowadzenie rozwiązań zapewniających osobom z niepełnosprawnością równy z innymi obywatelami dostęp do tych zawodów.

W tej sytuacji, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147, ze zm.) zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o ustosunkowanie się do przedstawionych kwestii oraz rozważenie dokonania zmian w wyżej wymienionych aktach prawnych, które umożliwiłyby dostosowanie formy egzaminów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Łęczyca wyrezy szewca
Zena Jijroca